

Sygn. akt VI ACa 1604/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Urszula Wiercińska

Sędzia SA Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SA Małgorzata Kuracka

Protokolant: stażysta Martyna Arcon

po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. N., J. N., A. S., A. N., M. N.

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 czerwca 2016 r., sygn. akt XXV C 86/15

I zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie szóstym częściowo w ten sposób, że zasądza od Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz I. N. i J. N. dodatkowe kwoty po 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 28 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty;**

b) **w punkcie siódmym znosi wzajemnie między I. N. a Towarzystwem (...) S.A. w W. koszty procesu;**

c) **w punkcie ósmym znosi wzajemnie między J. N. a Towarzystwem (...) S.A. w W. koszty procesu;**

II oddala apelację powodów w pozostałym zakresie;

III znosi wzajemnie między I. N. i J. N. a Towarzystwem (...) S.A. w W. koszty postępowania apelacyjnego i nie obciąża A. S., A. N. i M. N. kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz Towarzystwa (...) S.A. w W.

Sygn. akt VI A Ca 1604/16

UZASADNIENIE

Powodowie I. N., J. N., A. S., A. N. oraz M. N. wnieśli o zasądzenie od Towarzystwa (...) S.A. w W. zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek śmierci w wypadku komunikacyjnym w dniu (...) córki i siostry powodów K. N.:

- na rzecz I. N. kwoty 140.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami co do kwoty 65.000 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 75.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty;

- na rzecz J. N. kwoty 140.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami co do kwoty 65.000 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 75.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty;

- na rzecz A. S. kwoty 92.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami co do kwoty 42.500 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 50.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty;

- na rzecz A. N. kwoty 92.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami co do kwoty 42.500 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 50.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty;

- na rzecz M. N. kwoty 92.500 zł wraz z ustawowymi odsetkami co do kwoty 42.500 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty oraz co do kwoty 50.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty.

Ponadto wnieśli o zasądzenie od pozwanej na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 3.600 zł

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od każdego z powodów na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanej na rzecz rodziców zmarłej I. N. i J. N. po 40.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 28 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty, na rzecz siostr: A. S., A. N. i M. N. po 22.500 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 28 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia. W pozostałym zakresie powództwa oddalił i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych sądu pierwszej instancji:

W dniu 27 września 2009 r. W. K., kierujący samochodem marki V. (...), będąc w stanie nietrzeźwości, wskutek rozwinięcia nadmiernej prędkości na łuku drogi utracił kontrolę nad kierowanym pojazdem, na skutek czego potrafił idących prawidłowo poboczem dwoje pieszych. W następstwie tego zdarzenia K. N. doznała obrażeń ciała skutkujących jej zgonem.

Sprawca wypadku był ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w (...) S.A. W dniu 28 grudnia 2012 r. (...) S.A. została przejęta przez Towarzystwo (...) S.A.

W. K. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w N. z dnia 28 października 2009 r. w sprawie o sygn. akt II K 637/09. Orzeczenie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w N. z dnia 23 lutego 2010 r. w sprawie II Ka 539/09.

Pismem z dnia 19 października 2009 r. powodowie zgłosili poprzedniczce prawnej pozwanej szkody osobowe, domagając się zapłaty kwot po 60.000 zł tytułem odszkodowania oraz kwot po 75.000 zł tytułem zadośćuczynienia na rzecz I. N. oraz J. N., jak również kwoty 16.998,80 zł tytułem zwrotu kosztów związanych z pogrzebem K. N.. A. N., M. N. i A. S. wniosły o przyznanie im zadośćuczynienia za doznaną krzywdę powstałą wskutek śmierci siostry w kwocie po 50.000 zł na rzecz każdej z nich. Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego poprzedniczka prawna pozwanej uznała swoją odpowiedzialność za przedmiotowe zdarzenie i wypłaciła tytułem zadośćuczynienia na rzecz I. N. oraz J. N. kwoty po 10.000 zł, zaś na rzecz A. S., A. N. i M. N. kwoty po 7.500 zł. (...) S.A. przyznała również na rzecz I. N. łączną kwotę 13.498,80 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu i nagrobka. Pismem z dnia 5 sierpnia 2014 r. powodowie wezwali pozwaną do zapłaty po 140.000 zł na rzecz I. N. i J. N. oraz po 92.500 zł na rzecz A. S., A. N. oraz M. N.. W odpowiedzi pozwana wskazała, że nie znalazła podstaw do podwyższenia wysokości zadośćuczynienia ponad wypłacone już kwoty.

Na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie w szczególności opinii biegłego psychologa, Sąd Okręgowy ustalił, że dla J. N. śmierć córki była doświadczeniem traumatycznym, przejawiał objawy głębokiego urazu psychicznego z przewlekłą reakcją psychiczną żałoby. Zaburzenia w zdrowiu psychicznym były u powoda szczególnie nasilone w pierwszych czterech miesiącach po śmierci K. N., niemniej doświadczenie traumy u powoda trwa nadal. I. N. również intensywnie przeżyła stratę córki. Sytuacja psychiczna powódki uległa pogorszeniu na skutek śmierci K. N., zaś rozpoznany zespół objawów emocji i nastroju upośledza funkcjonowanie powódki na co dzień, w tym w pełnieniu zadań żony, matki i w pracy zawodowej.

W obecnej sytuacji psychicznej A. N. ujawnia się trwający ból po stracie siostry, świadomość cierpienia rodziców, trud dążenia do samodzielnego kształtowania swojego życia oraz do akceptacji śmierci siostry i związanych z tym konsekwencji. Po śmierci siostry, również sytuacja psychiczna M. N. uległa pogorszeniu z powodu jej reakcji żałoby, kryzysu psychicznego rodziców, oddalenia się miejscem zamieszkania od pozostałych sióstr. Sytuacja psychiczna powódki stała się mniej sprzyjająca do zdrowego dojrzewania emocjonalno-społecznego i niewystarczająca do zdrowienia z urazu po stracie siostry. A. S. znajduje się w bardziej sprzyjającej zdrowiu psychicznemu sytuacji, bowiem otrzymuje wsparcie ze strony męża, niemniej nadal uczestniczy w cierpieniu rodziców. Pomimo postępu w przystosowaniu się psychicznym do konsekwencji śmierci siostry, zmniejszenia się cierpienia w miarę upływu lat, nadal cierpi głęboki ból, żal i smutek.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo podlegało uwzględnieniu w części.

Bezsporne między stronami było samo istnienie odpowiedzialności pozwanego ubezpieczyciela za skutki zdarzenia drogowego z dnia 27 kwietnia 2009 r., w wyniku którego śmierć poniosła K. N., córka i siostra powodów. Odpowiedzialność pozwanego wynika z treści art. 822 § 1 k.c., zgodnie z którym ubezpieczyciel przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może przy tym dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela. Odpowiedzialność ubezpieczyciela została ponadto sprecyzowana w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Z treści art. 34 ust. 1 ustawy wynika, że odszkodowanie z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Odwołując się do treści art. 446 § 4 k.c., który stanowi podstawę materialnoprawną dochodzonego przez powodów roszczenia, Sąd Okręgowy wskazał, że postępowanie dowodowe, w szczególności dowód z opinii psychologicznych, wykazało naruszenie dóbr osobistych powodów, powodujących szkodę niemajątkową w postaci negatywnych odczuć i przeżyć psychicznych. Powstała po śmierci K. N. przedłużona reakcja żałoby wpłynęła upośledzająco na codzienne funkcjonowanie powodów oraz pełnienie ról rodzinnych. Zdaniem Sądu Okręgowego istnieje zatem związek przyczynowy między naruszeniem a szkodą niemajątkową, która spowodowana jest naruszeniem.

Odnośnie do zadośćuczynienia należnego J. N., Sąd wskazał, że śmierć córki była dla niego doświadczeniem traumatycznym. Powód doświadczył ciężkiego urazu psychicznego z objawami niepokoju, osamotnienia, głębokiego żalu, obniżonego nastroju, obniżonej samooceny. Biegły rozpoznał u powoda również powtarzające się natrętne myśli o bezsensie życia i samobójstwie oraz tendencje rezygnacyjne z poczuciem osłabienia nadziei. W wyniku zaburzeń psychicznych ucierpiało życie rodzinne J. N., bowiem następowały u niego wybuchy złości, kłótniowość z żoną oraz konflikty z dziećmi. Powód uzależnił się również od papierosów, miał osłabiony apetyt i nadużywał alkoholu. Większość objawów utrzymywała się na podobnym poziomie przez około 7 lat, podczas gdy fizjologiczna reakcja żałoby u większości ludzi trwa mniej więcej do lat dwóch.

I. N. również bardzo przeżyła śmierć córki, stwierdzono u niej kryzys psychiczny z przewlekłymi zaburzeniami emocji i nastroju. Objawy zaburzeń w nieprawidłowo długiej żałobie zbieżne są z objawami charakterystycznymi dla zespołu stresu pourazowego. W porównaniu z funkcjonowaniem psychospołecznym przed wypadkiem nastąpiło i utrzymuje się osłabienie dynamizmu życiowego powódki ze zmniejszeniem aktywności intelektualnej i psychospołecznej. Utrzymującymi się objawami zaburzeń u powódki było pogorszenie nastroju, głęboki żal, zaburzenia snu, poczucie pustki, krzywdy i niesprawiedliwości, niepokój i lęk przed nagłą śmiercią osób bliskich, nadmierna kontrola najmłodszej córki na podłożu lękowym oraz osłabienie więzi emocjonalnej w relacji małżeńskiej i rodzinnej. Obecna sytuacja psychiczna powódki pogorszyła się, zaś rozpoznany zespół objawów emocji i nastroju upośledza funkcjonowanie I. N. w codzienności.

W związku z powyższym Sąd uznał, że kwotą stanowiącą rekompensatę za zerwanie więzi rodzinnych ze zmarłą córką K. N. będzie kwota po 50.000 zł dla J. N. i I. N.. Po odjęciu kwoty, która została im wypłacona w toku postępowania likwidacyjnego tytułem zadośćuczynienia (po 10.000 zł) należało zasądzić na rzecz I. i J. N. kwoty po 40.000 zł.

Odnosząc się do roszczenia A. N., Sąd stwierdził, że przed śmiercią siostry nie ujawniała istotnych problemów w zdrowiu psychicznym, pozostawała w dobrych kontaktach z rodzicami i siostrami. Po wypadku powódka doświadczyła żałoby przejawiającej się w powracających bolesnych wspomnieniach, obniżeniu nastroju, lęku przed ciemnością, bezsennością, naruszeniu poczucia tożsamości oraz wybuchach gniewu. Większość zdiagnozowanych objawów w mniejszym nasileniu powódka przeżywa nadal.

M. N. miała 12 lat w chwili śmierci siostry. Powódka doświadcza urazu psychicznego w postaci przedłużonej reakcji żałoby po stracie siostry z objawami obniżonego nastroju z częstym płaczem, głębokiego żalu, bezsenności, poczucia pustki, krzywdy, poczucia braku więzi rodzinnych. Szczególnie nasilone objawy powódka odczuwała w pierwszych kilku miesiącach po śmierci K. N., od paru lat zmniejsza się u niej nasilenie niektórych objawów żałoby. Objawy zaburzeń emocjonalnych u rodziców, z którymi mieszka powódka, nie sprzyjają jej zdrowemu dojrzewaniu.

A. S. po śmierci siostry doświadczyła ciężkiego stresu związanego z reakcją żałoby z charakterystycznymi objawami w tego rodzaju kryzysie psychicznym. Rozpoznano u powódki objawy reakcji żałoby w postaci nawracających wspomnień o śmierci, lęku przed śmiercią, głębokiego żalu, rozpacz, problemów ze snem, poczucia krzywdy, obniżonego nastroju. Większość objawów reakcji żałoby utrzymuje się u powódki nadal pomimo jej aktywnej postawy sprzyjającej zdrowieniu i własnemu rozwojowi.

W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę stan psychiczny powódek, kwotą odpowiednią za utratę więzi z siostrą jest dla A. N., M. N. oraz A. S. kwota po 30.000 zł. W związku z tym, że pozwany wypłacił na rzecz powódek już po 7.500 zł, należało zasądzić na ich rzecz brakujące kwoty po 22.500 zł.

Sąd Okręgowy podkreślił, że powodowie po śmierci K. N. doznali trwałych zaburzeń emocjonalnych w postaci przedłużonej reakcji żałoby.

Odsetki od zasądzonych kwot Sąd zasądził od daty wyroku, ponieważ dopiero od daty ustalenia okoliczności co do poniesionej przez powodów szkody niemajątkowej pozwany zakład ubezpieczeń popadł w opóźnienie ze spełnieniem świadczenia w rozumieniu art. 481 § 1 k.c., wobec czego powstało po jego stronie zobowiązanie uboczne do świadczenia odsetek.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 100 k.p.c. w zw. art. 108 § 1 k.p.c. poprzez ich stosunkowe rozdzielanie. Mając na względzie wysokość dochodzonych oraz zasądzonych roszczeń, Sąd pierwszej instancji uznał, że I. N. i J. N. wygrali w około 29%, pozwana zaś w około 71%. Na koszty strony powodowej składały się kwoty po 1.000 zł tytułem opłaty od pozwu, po 1.000 zł tytułem zaliczki na wynagrodzenie biegłego oraz wynagrodzenie pełnomocnika, obliczone zgodnie z § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Zarówno M. N., jak i A. N. zostały w toku procesu zwolnione od kosztów sądowych. Powódki wygrały w około 24%, a zatem należało zasądzić od każdej z nich na rzecz pozwanej kwotę po 1.884,92 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

A. S. również wygrała w około 24%, jednakże poniosła koszty w łącznej wysokości 11.225 zł (6.625 zł tytułem opłaty od pozwu, 1.000 zł tytułem zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego oraz 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego). Należało zatem zasądzić na rzecz pozwanej kwotę 54,92 zł.

Biegłemu, który sporządził opinie w niniejszej sprawie zostało przyznane wynagrodzenie w łącznej kwocie 3.720 zł, z czego 720 zł zostało biegłemu wypłacone tymczasowo ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W.. Również należności świadków z tytułu dojazdu i utraconego zarobku w kwocie 1.109,26 zł zostały tymczasowo poniesione przez Skarb Państwa. Biorąc pod uwagę powyższe oraz to, że A. i M. N. zostały zwolnione od kosztów sądowych w całości, zaś powodowie łącznie wygrali w 27%, zaś pozwana w 73%, należało nakazać pobrać od stron, stosunkowo do wyniku sprawy, odpowiednie kwoty na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. tytułem wydatków tymczasowo poniesionych z rachunku Skarbu Państwa.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiedli powodowie. Zaskarżając wyrok w części, w zakresie rozstrzygnięcia oddalającego powództwa w pozostałej części oraz w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania, zarzucili Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 446 § 4 k.c. poprzez jego błędną wykładnię skutkującą przyznaniem powodom zadośćuczynienia w wysokości rażąco zaniżonej, nieadekwatnej do rozmiaru doznanego przez nich krzywdy,

- art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (...) przez ich błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że odsetki od zadośćuczynienia należy zasądzić od daty wyroku, podczas, gdy zadośćuczynienie stanowi świadczenie pieniężne, które winno być spełnione w terminie 30 dni od zgłoszenia tego roszczenia.

Ponadto powodowie zarzucili sądowi pierwszej instancji naruszenie prawa procesowego:

- art. 100 zd. 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie skutkujące stosunkowym rozdzieleniem kosztów procesu, w sytuacji, gdy wysokość roszczenia zależna była wyłącznie od uznania sądu,

- art. 100 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie skutkując nie zasądzeniem na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu w pełnej wysokości liczonej od uwzględnionej części powództwa w sytuacji, gdy powództwo co do zasady zostało uwzględnione, a wysokość roszczenia zależna była wyłącznie od uznania sądu,

- art. 100 zd. 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie skutkujące błędnym dokonaniem rozliczenia kosztów procesu pomiędzy powodami I. N. i J. N. a pozwaną.

W konkluzji apelacji powodowie wnieśli o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz I. N. i J. N. zadośćuczynienia po 140.000 zł z ustawowymi odsetkami od 65.000 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty, a od 75.000 zł od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty, a na rzecz A. S., A. N. i M. N. po 92.500 zł z ustawowymi odsetkami od 42.500 zł od dnia 13 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty, a od 50.000 od dnia 11 września 2014 r. do dnia zapłaty, a także zasądzenie na rzecz powodów kosztów procesu przed sądem pierwszej instancji według norm przepisanych oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów procesu przed sądem drugiej instancji według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny aprobuje poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne istotne z punktu widzenia roszczeń powodów. Na akceptację zasługuje również ocena prawna zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadząca w konsekwencji do przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że śmierć K. N. spowodowała po stronie powodów krzywdę podlegającą rekompensacie poprzez przyznanie zadośćuczynienia.

Nie można jednak zgodzić się ze stanowiskiem zaprezentowanym w pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że postępowanie dowodowe, w szczególności dowód z opinii psychologicznych, wykazało naruszenie dóbr osobistych powodów oraz, że między naruszeniem a krzywdą istnieje związek przyczynowy.

Roszczenie powodów znajduje oparcie w przepisie art. 446 § 4 k.c. W piśmiennictwie prezentowany jest, akceptowany przez sąd rozpoznający przedmiotową sprawę, pogląd, że przyjęcie, że na gruncie powyższego przepisu wymagane byłoby naruszenie więzi rodzinnych jako dobra osobistego, podawałoby w poważną wątpliwość sens tej regulacji, a tym samym naruszałoby założenie racjonalności systemowej prawodawcy. Tymczasem wprowadzenie w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. art. 446 § 4 k.c. powodowane było wolą ustawodawcy wyraźnego i odczuwalnego ułatwienia dochodzenia roszczeń przez najbliższych członków rodziny zmarłego.

Według tego poglądu uzasadnione jest nawet stwierdzenie, że skoro wolą prawodawcy było ułatwienie dochodzenia roszczeń przez najbliższych członków rodziny zmarłego, to przepis wyraża prawne domniemanie doznania krzywdy przez najbliższego członka rodziny zmarłego.

Więzi bowiem między osobami bliskimi to zdecydowanie najczęściej więzi właśnie między członkami rodziny. Przyjęcie odmiennej interpretacji tego przepisu, prowadzić mogłoby do wniosku, że przepis art. 446 § 4 k.c. stanowi przepis szczególny wobec art. 448 k.c. w zakresie, w jakim z roszczeniem o zadośćuczynienie występowałiby najbliżsi członkowie rodziny zmarłego. Ciągłe bowiem jedną z przesłanek dochodzenia roszczeń byłoby naruszenie dobra osobistego.

W tych okolicznościach podkreślić należy, że językowa treść przepisu wskazuje na to, że krzywda jest stanem rzeczy będącym „automatyczną” konsekwencją zerwania więzi z najbliższym członkiem rodziny. Tym samym przedmiotem dowodu na gruncie art. 446 § 4 KC staje się jedynie pozostawanie dla osoby zmarłej „najbliższym członkiem rodziny” oraz wysokość czy stopień doznanej krzywdy.

Niemniej jednak powyższe uwagi pozostają bez wpływu na ocenę prawidłowości zaskarżonego orzeczenia.

Na rozmiar krzywdy mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia, pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek pokrzywdzonego. Krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Każdy przypadek powinien być zatem traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych.

Jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, który przez powodów nie był kwestionowany, dla powodów śmierć K. N. była bardzo silnym przeżyciem. Wynika to przede wszystkim z opinii psychologicznych dotyczących kondycji psychicznej powodów po śmierci ich córki i siostry.

Należy wziąć pod uwagę, że powodowie I. N. i J. N. – rodzice zmarłej K. N., na skutek jej nagłej śmierci pozbawieni zostali możliwości obserwowania kolejnych etapów życia swojego dziecka, możliwości radowania się z zakładanej przez córkę rodziny, obserwowania jej dorosłości samodzielności.

Okoliczności te potęgują krzywdę, jakiej doznają rodzice wskutek śmierci każdego dziecka.

Nagła śmierć osoby najbliższej jest, w szczególności dla członka jego rodziny, zwłaszcza rodziców, zdarzeniem tak traumatycznym, że faktycznie nie jest go w stanie zrównoważyć jakakolwiek korzyść o charakterze materialnym. Tylko **zobiektywizowanie** rozumienia krzywdy pozwala na określenie jej zakresu i w konsekwencji wysokości należnego zadośćuczynienia.

Mając na uwadze powyższe oraz argumenty podniesione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, Sąd Apelacyjny uznał, że zasądzona przez sąd pierwszej instancji na rzecz rodziców K. N. kwota tytułem zadośćuczynienia jest rażąco zaniżona, zważywszy choćby, że krzywda odczuwana jest przez rodziców zmarłej niemalże do chwili obecnej, jak wynika z opinii biegłego.

Okoliczności sprawy, w ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadniają zasądzenie na rzecz I. N. i J. N. łącznie z już wypłaconą przez pozwaną kwotą, po 80.000 zł zadośćuczynienia jako odpowiedniego do rozmiaru doznanej krzywdy.

Podkreślić należy, że korygowanie przez sąd odwoławczy wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia możliwe jest wówczas, gdy stwierdza się rażące zaniżenie bądź zawyżenie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia, zważywszy rozmiar krzywdy powodów. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie rażące zaniżenie zasądzonego zadośćuczynienia w niniejszej sprawie ma miejsce jedynie co do I. N. i J. N.. Skutkiem takiego uznania było dokonanie zmiany zaskarżonego wyroku w tym zakresie.

W odniesieniu do powódek - sióstr K. N. nie doszło, w ocenie Sądu Apelacyjnego, do rażącego zaniżenia zasądzonych kwot zadośćuczynienia, nie negując tego, że również dla nich śmierć ta była bardzo silnym przeżyciem. Mając jednak na uwadze obiektywne kryteria ustalania odpowiedniego zadośćuczynienia, którego celem jest złagodzenie cierpienia po stracie osoby bliskiej i pomoc w przystosowaniu się do zmienionej sytuacji, należy uznać, że zasądzona z tego tytułu kwota przez sąd Okręgowy uwzględnia wszystkie okoliczności warunkujące odpowiednią wysokość zadośćuczynienia. Zauważyć należy, że powódki A. N., M. N. i A. S. są osobami młodymi posiadającymi własną rodzinę, bądź mające perspektywę jej założenia i skoncentrowania swojej uwagi i planów w tym właśnie kierunku. Ponadto podkreślić również należy, że zadośćuczynienie ma rekompensować cierpienia po śmierci osoby bliskiej. Zatem bez znaczenia dla rozmiaru doznanej przez powódki A. N., M. N. i A. S. krzywdy po stracie siostry, pozostają ich negatywne odczucia związane z cierpieniem rodziców w związku ze śmiercią K. N., na co zwrócił uwagę Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Dlatego też w tym zakresie wyrok sądu pierwszej instancji nie podlegał zmianie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zasadnie Sąd Okręgowy zasądził odsetki od przyznanych tytułem zadośćuczynienia kwot od dnia wyroku.

O dacie początkowej świadczenia odsetkowego przy zasądzeniu zadośćuczynienia decyduje to, na jaką datę ukształtował się stan faktyczny będący podstawą oceny wysokości przedmiotowego świadczenia. O ile stan taki został ukształtowany w dacie wezwania do zapłaty, a co za tym idzie - wysokość zadośćuczynienia jest oceniana z odwołaniem się do tych okoliczności faktycznych, to odsetki należą się od daty wezwania do zapłaty. O ile jednak podstawą oceny są także okoliczności faktyczne, które miały miejsce pomiędzy datą wezwania do zapłaty a datą wyrokowania, to odsetki należą się od daty ustalenia wysokości zadośćuczynienia przez sąd (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt I A Ca 475/16).

W niniejszej sprawie powodowie podnosili, że żądane kwoty tytułem zadośćuczynienia znajdują swoje uzasadnienie w wydłużonym okresie żałoby po stracie osoby najbliższej. W celu dokonania w tym zakresie ustaleń, a więc okoliczności mających ewentualnie wpływ na wysokość zadośćuczynienia, przeprowadzone zostały dowody z opinii psychologa. Stwierdzić zatem należy, że wysokość zadośćuczynienia ustalana była z odwołaniem się do okoliczności ustalonych na podstawie tego właśnie dowodu, co uzasadnia zasądzenie odsetek od dnia wyroku. Wskazać należy, że sami powodowie podnosili, mający wpływ na wysokość zadośćuczynienia, argument o trwającej do chwili obecnej ich żałoby po stracie

córki i siostry. Wobec tego okoliczności faktyczne istotne z punktu widzenia wysokości dochodzonego roszczenia ustalane były w toku postępowania

Podkreślić również należy, że praktyka dobrowolnego wypłacania uprawnionym części świadczeń przed wniesieniem sprawy opartej na przepisie art. 446 § 4 k.c., nie może przemawiać zawsze na niekorzyść ubezpieczycieli. Dobrowolne świadczenia są bowiem wypłacane jeszcze przed ustaleniem wysokości tych należności na drodze postępowania sądowego, przy uwzględnieniu znanych już okoliczności i nieznanymi kolejnych wydarzeń, takich jak następne etapy leczenia, uzyskane jego efekty i postawione prognozy na przyszłość. Okoliczności świadczące o zakresie krzywdy powinny zostać odzwierciedlone w wysokości należności głównej ustalonej wyrokiem sądu, przed wydaniem którego kompensacyjna funkcja odsetek nie może być realizowana w sposób zastępujący ustalenie odpowiednie wysokości zadośćuczynienia.

Jakkolwiek więc pozwana (jej poprzedniczka prawna) dokonała, na skutek zgłoszenia roszczenia przez powodów, wypłaty na ich rzecz części zadośćuczynienia, to jednak świadczyć to może o tym, że co do zasady uznała swoją odpowiedzialność z tego tytułu wobec powodów, bez dalej idących konsekwencji, o jakich mowa w apelacji.

Konsekwencją dokonanej zmiany wyroku w odniesieniu do powodów I. N. i J. N., jest uznanie przez Sąd Apelacyjny za zasadne wzajemne zniesienie kosztów między I. N. i pozwanym oraz między J. N. a pozwanym przyjmując, że dokonana zmiana spowodowała wygranie przez powodów procesu w około 50%.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zakwestionowania rozstrzygnięcia o kosztach w pozostałym zakresie. Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepis art. 100 k.p.c. uwzględniając proporcje wygranej do przegranej powodów oraz fakt, że pozwana uległa jedynie w nieznacznej części do roszczenia powodów.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w stosunku do powodów I. N. i J. N. stosownie do art. 100 k.p.c., w stosunku do A. N., M. N. i A. S. stosownie do art. 102 k.p.c. mając na uwadze w szczególności przedmiot niniejszego postępowania.